

Türkiye ve İngiltere Doktora Programlarının Karşılaştırılması

The Comparison of Turkey and England Doctoral Programs

Saadet Aylin YAĞAN, Zühal ÇUBUKÇU

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, İngiltere’de eğitim bilimleri alanında yürütülen doktora programlarının genel özelliklerini saptamak, Türkiye ile karşılaştırmak ve Türkiye’deki doktora programları için bazı öneriler sunmaktır. Araştırmada karşılaştırmalı eğitim yöntemi kullanılmış ve veriler İngiltere’de doktora öğrenimi gören beş Türk öğrenci ile görüşülüp University College London, University of Oxford ve University of Cambridge’in web siteleri incelenerek toplanmıştır. Veri toplama aşamasında görüşme ve doküman inceleme tekniklerinden faydalanılmıştır. Doktora öğrenimi gören katılımcılar için araştırmacı tarafından oluşturulan 10 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. University College London, University of Oxford ve University of Cambridge’in, web siteleri doküman analizi bağlamında incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz ile içerik analizinden faydalanılmıştır. Sonuç olarak, İngiltere ve Türkiye doktora programları arasında öğrenci kabulü, dersler, öğrenme-öğretme süreci ve tez danışmanlarının yaklaşımı açısından önemli farklar bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Doktora eğitimi, Karşılaştırmalı eğitim, Lisansüstü eğitim, Türkiye, İngiltere

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the general characteristics of the doctoral programs conducted in the field of educational science in England, to compare with Turkey and to offer some suggestions for doctoral programs in Turkey. In this study, the comparative education method was used, and the data was collected by interviewing five Turkish doctoral students studying in England and examining websites of University College London, University of Oxford and the University of Cambridge. In the data collection process, interview and document review techniques were utilized. A semi-structured interview form consisting of 10 questions was developed by the researcher and implemented to doctoral students. The websites were analyzed in the context of document analysis. Descriptive analysis and content analysis were used when analyzing data. As a result, significant differences were found between England and Turkey doctoral programs in terms of the student admission process, courses, teaching-learning process, and the approach of thesis advisors.

Keywords: Doctoral education, Comparative education, Graduate education, Turkey, England

Yağan S. A., & Çubukçu Z., (2019). Türkiye ve İngiltere doktora programlarının karşılaştırılması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 9(1), 134-143. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.316>

Bu çalışma Saadet Aylin Yağan’ın doktora tezinden üretilmiştir.
This study was produced from the doctorate thesis of Saadet Aylin Yağan.

Saadet Aylin YAĞAN (✉)

ORCID ID: 0000-0001-7429-7415

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eskişehir, Türkiye
Eskişehir Osmangazi University, Institute of Educational Sciences, Department of Educational Sciences, Eskişehir, Turkey
yagan_a@hotmail.com

Zühal ÇUBUKÇU

ORCID ID: 0000-0002-7612-7759

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eskişehir, Türkiye
Eskişehir Osmangazi University, Institute of Educational Sciences, Department of Educational Sciences, Eskişehir, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 10.10.2018

Kabul Tarihi/Accepted : 19.11.2018

GİRİŞ

Lisansüstü eğitim, yükseköğretim kurumlarınca sürdürülen yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik programlarını kapsayan eğitim-öğretim faaliyetlerinin genel adıdır (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim, 2016). Lisansını tamamlamış ve öğrenimini bir üst basamakta devam ettirmek isteyen kimselerce enstitülere bağlı olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanmış lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği koşullarına göre yürütülür. Lisansüstü eğitim, lisans eğitimine nazaran derinlemesine çalışılan, daha üst seviyede bilgi ve etkinlik gerektiren, yüksek ihtisas gücünü yetiştiren öğretim faaliyetidir. Bu programlar, bireylerin mesleki donanımlarını artırmak, bilim insanı ve öğretim üyesi yetiştirmek, akademik derinleşmeyi sağlamak ve ilgili iş alanlarında gerekli, nitelikli uzmanlar yetiştirmek amacıyla (Köksalan, İlter & Görmez, 2010, s. 280).

Tanımindan ve amacından anlaşılacağı üzere lisansüstü eğitimden yüksek beklentiler vardır. Bu beklentiler lisansüstü eğitimin işlevleri olarak adlandırılır. Çok yönlü olduğu ve hem toplumu hem de bireyi geliştirmeyi amaçladığı için lisansüstü eğitimin işlevleri *eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik* işlevler olmak üzere dört boyut altında incelenebilir (Erkılıç, 2007, s. 48). Yenilikleri ve gelişmeleri takip edebilme, bilgi birikimini artırma ve paylaşma, bilimsel araştırma ilke, süreç ve yöntemlerine dair bilgi ve beceri kazandırma, yükseköğretim kurumlarının geleceği için öğretim üyeleri ve araştırmacılar yetiştirme, ülkelerin teknolojik gelişmeleri ile ilgili devamlılığı sağlama, uluslararası ve ulusal alandaki eşitsizlikler ile ulusal ve yerel sorunların giderilmesi için çözüm üretme, aydın, aktif, çok yönlü, girişken ve öğrenmeyi öğrenmiş öğrenciler yetiştirme bu işlevlerden bazılarıdır (Baskan, 2000, s. 174; Erkılıç, 2007, s. 48; Köksalan, İlter, & Görmez, 2010, s. 281).

Doktora eğitimi, lisansüstü eğitim programları arasında özel bir öneme sahiptir. Yüksek lisans eğitimiyle bilimsel araştırma yapmaya adım atılır, süreç öğrenilir, uzmanlığın ilk basamağıdır. Doktorada ise alanında belirli bir bilgi birikimine sahip, analiz, sentez, problem çözme, yorumlama, eleştirme, tahmin yapma gibi üst düzey becerileri kullanabilen, çevresindeki problemlere karşı duyarlı olmakla kalmayıp çözüm üretmeye odaklanan bireylere ihtiyaç vardır.

Türkiye’de doktora eğitimi alabilmek için bazı şartları karşılamak gerekmektedir. Lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliği temel alınarak her enstitü kendi yönetmeliklerini hazırlar ve uygular. Buna göre ALES ve yabancı dil puanlarına sahip olmak zorunludur. Yanı sıra kimi enstitüler not ortalaması, bilim sınavı ya da mülakat gibi seçme yöntemleri kullanırlar. Adı geçen yönetmeliğe göre doktora programından mezun olabilmek için tezli yüksek lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler toplam 21 krediden ve bir eğitim-öğretim döneminde 60 AKTS’den az olmamak koşuluyla en az yedi ders, seminer, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışması olmak üzere en az 240 AKTS kredisini tamamlamış olmalıdırlar. Lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler de en az 42 kredilik 14 ders, seminer, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışması olmak üzere toplam en az 300 AKTS kredisini tamamlamalıdır (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim, 2016).

Böylece doktora eğitimi ortalama dört yıllık bir sürede tamamlanabilmektedir.

Formal eğitim basamaklarının en yükseği olan doktoranın, bilim ve teknolojinin üretilip sonra da pratiğe dönüştürüldüğü bir süreç olması bakımından geliştirilmesi ve iyileştirilmesi önem arz etmektedir. Ne var ki araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de doktora programlarında ciddi problemler yaşanmaktadır. Problemler genel olarak öğrenci seçimi, öğrenci-danışman ilişkileri, ders programları, mali sorunlar ve kurumsal sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır (Aydın, 2014; Çapuk, 2014; Özmen & Güç, 2013, s. 215).

Bahsedilen sorunlara çözüm önerileri getirebilme konusunda akademik anlamda rüştünü ispatlamış ülkeler ve üniversitelerle karşılaştırma yapmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada karşılaştırmanın sınırlarının belirlenmesi açısından eğitim bilimleri alanındaki doktora programları incelemeye tabi tutulmuştur. İngiltere’nin seçilme nedeni dünya sıralamalarında hem lisansüstü eğitim hem de eğitim bilimleri alanında ilk sıraları Amerikan üniversiteleriyle birlikte İngiliz üniversitelerinin almış olmasıdır. Oxford, Cambridge, Imperial College London, University College London (UCL) gibi dünya sıralamasında ilk 25’e giren üniversiteler ve eğitim alanında en prestijli üniversite olarak görülen UCL- Institute of Education İngiltere’dedir (Times Higher Education [THE], 2015; QS, 2015). Literatürde eğitim bilimleri alanında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Türkiye’nin lisansüstü eğitimlerini karşılaştıran çalışmalara rastlanmış, ancak bu alanda İngiltere ve Türkiye karşılaştırmasına rastlanmamıştır. Bir diğer neden, ABD’nin lisansüstü eğitim sisteminin tanıdık olduğunun düşünülmesidir. Zira Türkiye’de lisansüstü eğitimin gelişimi incelendiğinde 1970’li yıllardan itibaren lisansüstü eğitimde ABD’nin model alındığı görülmektedir. Buna göre doktora programları dersler ve tez olmak üzere iki temel unsurdan oluşmaktadır (Ağırlioğlu, 2013; Bozan, 2012, s. 180). İngiltere’nin de içinde yer aldığı Avrupa lisansüstü sisteminin ise hemen hemen hepsinde lisansüstü dersler yoktur; sadece tezler vardır (Ağırlioğlu, 2013). Bu nedenle aşına olunmayan İngiliz sisteminden farklı öneriler elde edilebileceği düşünülmüştür. Dolayısıyla, bu araştırmanın amacı, eğitim bilimleri alanında İngiltere’deki doktora programlarının genel özelliklerini saptamak, Türkiye ile karşılaştırmak ve Türkiye’deki doktora programları için bazı öneriler getirebilmektir.

YÖNTEM

Türkiye-İngiltere doktora programlarının genel özelliklerinin kıyaslanmasını amaçlayan bu çalışmada karşılaştırmalı eğitim yönteminden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim çeşitli toplumlarda, ülkelerde, bölgelerde ve tarihi dönemlerde uygulanan eğitim sistemlerini bazen bütün olarak bazen de birkaç yönden karşılaştırarak ortak ve farklı yönleri tespit edip, bundan eğitim teori ve pratiğinde yararlanmaya çalışılan bir bilimdir (Ergün, 1985, s. 3). Eğitsel olgular kendi kültürel, ekonomik, politik ve toplumsal koşulları içerisinde değerlendirilir (Yıldırım & Türkoğlu, 2018, s. 32). Bu araştırmada İngiltere ve Türkiye’nin eğitim alanlarındaki doktora programları saf karşılaştırma metodlarından tasvir, yorumlama ve karşılaştırma basamakları kullanılarak karşılaştırılmıştır (Hilker, 1962 Akt: Ergün, 1985, s.

BULGULAR

60). İngiltere’de bulunan ve dünya üniversite sıralamalarında üst sıralarda yer alan üç üniversitenin internet sitesi incelenmiş, İngiltere’de doktora yapan Türk öğrencilerle görüşülmüş, bulgular yorumlanarak Türkiye ile kıyaslanmıştır.

Çalışma Grubu

Veriler, University College London, University of Oxford ve University of Cambridge’in web siteleri incelenerek ve İngiltere’de farklı üniversitelerde eğitim alanında öğrenim gören doktora öğrencileriyle internet üzerinden görüşülerek toplanmıştır. İngiltere’de doktora eğitimi gören beş Türk öğrenciye sosyal paylaşım sitelerindeki gruplar üzerinden ulaşılmış ve doktora süreci hakkında bilgi alınmıştır. Öğrencilerin belirlenmesinde kolay ulaşılabilir durum örneklemeinden yararlanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan beş katılımcıdan üçü erkek, ikisi kadındır. Lisans eğitimlerini Türkiye’de Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe ve Ankara üniversitelerinde tamamlayarak 1416 sayılı kanun kapsamınca Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile yurtdışında öğrenim görmektedirler. Katılımcılardan ikisi yüksek lisanslarını Türkiye’de tamamlamıştır. Biri ABD’de, kalan ikisi ise İngiltere’de yüksek lisans yapmıştır. Doktora programları incelenen üniversitelerin seçiminde ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ölçüt olarak dünya üniversite sıralaması ölçeğine göre eğitim alanındaki en iyi üç üniversite seçilmiştir (THE, 2016).

Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veri toplama aşamasında görüşme ve doküman inceleme tekniklerinden faydalanılmıştır. İngiltere’de doktora öğrenimi gören katılımcılar için araştırmacı tarafından oluşturulan 10 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formda, İngiltere’deki doktora programlarının amaçları, öğrenci kabul süreci, tez dönemi, danışman-öğrenci ilişkileri ve İngiltere’de doktora yapmanın zorluk ve avantajları gibi konularla ilgili sorular bulunmaktadır. Ayrıca İngiltere-Türkiye doktora eğitimlerinin karşılaştırılması da istenmiştir. Görüşmeler, internet üzerinden karşılıklı yazışma şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları İngiltere’deki doktora eğitiminin genel özelliklerini ve Türkiye ile farklılıklarını öğrenmeye yöneliktir.

University College London, University of Oxford ve University of Cambridge’in, web siteleri doküman analizi bağlamında incelenmiştir. Oldukça kapsamlı ve doktora eğitimiyle ilgili tüm süreçler hakkında bilgi alınabilecek kaynaklardır. Doktora kabul koşulları, ders ve seminerler, fırsatlar, çalışma konuları, uzmanlık alanları, öne çıkan özellikler, doktora eğitiminin genel karakteristikleri hususlarında veri edinilmiştir.

Veri Analizi

Doktora öğrencilerinden elde edilen verilerin analizinde öncelikle görüşme kayıtları düzenlenerek yazılı ham veri elde edilmiştir. Bu verilerin analizi için tercih edilen teknikler betimsel analiz ile içerik analizidir. Betimsel analiz ile veriler düzenlenmiş, veri indirgeme -önemli verilerin ayıklanması- gerçekleştirilmiş, ilgili veriler bir araya toplanmıştır. İçerik analizinde ise bulguların kavramsallaştırılması, kodların ve temaların oluşturulması gerçekleştirilmiştir. İngiltere’de bulunan üç üniversitenin web siteleri incelenirken önemli görülen bilgiler ayıklanmış Türkçe’ye çevrilmiş betimsel olarak aktarılmıştır.

İngiltere’de Bulunan Üniversitelerin Web Sitelerinden Edinilen Bulgular

University College London Eğitim Enstitüsü

Enstitü web sitesinde doktora başvuracak adaylara ilk uyarı, çalışmak istedikleri konu veya alanla ilgili bir öğretim üyesiyle (“supervisor”) bağlantı kurmaları gerektiğidir. Yönlendirilen sayfada 300’den fazla öğretim üyeleri olduğu bilgisine yer verilmiştir. Potansiyel öğretim üyesi tespit edildikten sonra öğrenciden hazırladığı araştırma önerisini bu öğretim üyesine göndermesi istenmektedir. Araştırma önerisinin nasıl hazırlanacağına dair bilgiler başka bir sayfaya yönlendirilerek açıklanmaktadır. Buna göre potansiyel danışmanın çok iyi belirlenmesi gerektiği, öğretim üyelerinin %67’sine ilgi alanları dışında araştırma önerileri gönderildiği verisine yer verilmiştir. İlk araştırma önerisinin 3000 kelimeyi geçmemesi gerektiği, uygun bulunan araştırma önerisine son halinin öğretim üyesiyle birlikte verileceği vurgulanmıştır.

Program süresi tam zamanlı öğrenciler için üç, yarı zamanlı öğrenciler için beş yıl olarak belirlenmiştir. Eğitim paralıdır. Birleşik Krallık vatandaşları için tam zamanlı öğrencilik yıllık £6570, yabancı öğrenciler için yıllık £15570’dir (2017/18). Giriş koşullarında minimum lisans mezunu olma şartı varken kabul edilen öğrencilerin çoğunun yüksek lisans mezunu oldukları bilgisi verilmiştir.

Uluslararası öğrenciler için her ülkeye ait giriş koşulları ayrı ayrı verilmektedir. Dünya haritasından öğrenci kendi ülkesini seçip giriş koşullarını öğrenebilir. Örneğin, Türkiye seçildiğinde 103 Türk öğrencinin UCL’de hali hazırda çeşitli kademelerde eğitim aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Başvuru şartı olarak lisans not ortalaması 3.30/4.00 olmalı ve İngilizce ileri düzeyde olmalıdır. İngilizcenin ileri düzeyde olduğuna dair istenirse bazı sınavlardan alınan puanlar kullanılabilir ya da UCL’nin dil merkezlerinde belirli süre eğitim alınabilir. Eğitim Enstitüsü için dil sınavlarının bazılarından istenen puanlar:

IELTS ileri düzey (“advanced”): Alt becerilerin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) her birinden en düşük 6.5 olmak kaydıyla toplamda 7.5 (9.0 üzerinden)

TOEFL ileri düzey (“advanced”): Okuma ve yazma en az 24/30 konuşma ve dinleme en az 20/30 olmak koşuluyla toplamda 109 puan (120 üzerinden)

Doktora öğrencilerinin almaları zorunlu bir ders gözükmemektedir. Ancak doktora yeteneklerini geliştirme başlığı altında tüm alanlardan doktora öğrencilerinin başvurabileceği çok sayıda ders mevcuttur. Doktora boyunca hangi dönem hangi dersin alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Dersler her sene yenilenmektedir. Eklemeler olmaktadır. Derslerin altında toplandıkları dört ana alan vardır. Bu alanlar bilgi ve entelektüel beceriler, kişisel etkililik, araştırma organizasyonu ve yönetimi ile iletişim ve etkidir. Bu derslerin yanı sıra kısa süreli, “online” ya da yüz yüze verilen paralı ya da para istenmeyen kısa dersler vardır. Kısa dersler doğrudan doktora öğrencileri için değildir. Yaşam boyu öğrenmeye yöneliktir. Öğretmenler, araştırmacılar,

ilgi duyan kimseler, çeşitli kademe ve konumdaki bireylere yönelik farklı dersler açılmaktadır. Workshop, hizmet içi eğitim tarzında derslerdir. Doktora öğrencileri çalışma alanlarıyla ilgili ise ve isterlerse derslere kayıt olabilirler. 2017 yılında verilecek kısa derslerden örnekler:

- Öğretmenliğe yeni başlayanlar için ileri düzey matematik öğretimi
Parasız - Yüz yüze eğitim - 30 saat - üç gün
- Öğretmenliğe yeni başlayanlar için ileri düzey matematik öğretimi
Parasız – Online - 30 saat - 10 hafta
- Uygulamada çocuk hakları / Çocukluk ile ilgili teorilerin anlaşılması ve analizi
£765 – Yüz yüze – 30 saat – altı gün
- Fen öğretmenleri için fen uygulamalarında güvenlik ve sağlık
£137 – Yüz yüze – yedi saat – bir gün

UCL- Institute of Education altı ana bölümde doktora eğitimi vermektedir. Bunlar; kültür, iletişim ve medya, program, pedagoji ve değerlendirme, eğitim, uygulama ve toplum, öğrenme ve liderlik, psikoloji ve insani gelişim ile sosyal bilimlerdir. Bu bölümlerde yürütülen bazı örnek projeler aşağıda sunulmuştur:

Ameliyathanelerde müzik: Ameliyathanelerde operasyonlar sırasında müzik çalmasını ekibi rahatlatıldığı yönünde bir anlayış varken öte yandan bazı çalışanların da dikkatlerinin bozulduğu, avantaj ve risklerinin çalışılması gerektiği düşüncesiyle hazırlanmış bir projedir. Yenilikçi video teknolojisi kullanılarak 20 gerçek ameliyatta müziğin ameliyat ekibi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Görsel ve videolarla proje sitede tanıtılmıştır.

Öğrenciler Yahudi soykırımı hakkında ne biliyor: 11-13 Yaş arası 8000 öğrenciye kapsamlı anket uygulanmış ve 200'den fazlasıyla da ayrıntılı görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerin Yahudi soykırımıyla ilgili bilgi düzeyleri, öğrenme istekleri, okulda anlatılanlar ve yanlış öğrendikleri şeyler ortaya koyulmuştur.

Genç insanlara inan: 'Genç insanlara inan' isimli bir projenin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Bu projede "online" olarak öğrencilere kariyerleriyle ilgili bilgi, öneri ve rehberlik yapılması amaçlanmıştır.

UCL doktora öğrencilerine yönelik hazırladığı broşürde neden üniversitelerinin tercih edilmesi gerektiği ile ilgili bazı rakam ve bilgilere yer vermiştir. Bunlardan bazıları;

- Dünyanın en başarılı yedinci üniversitesi
- Bugüne kadar 29 Nobel ödüllü öğretim üyesi ile çalışılmış olması
- "Science Citation Index by Thomson-Reuters"e göre Avrupa'da en fazla alıntı yapılan ikinci üniversite
- 910 Profesör ile Birleşik Krallık'ta en fazla profesöre sahip üniversite

- 155 ülkeden öğrenci ya da öğretim üyesi bulundurma
- Birleşik Krallık'ta araştırma açısından birinci üniversite
- Yale, NASA, CERN, BBC, Dyson Microsoft, Intel, Nike gibi pek çok marka ve kuruluş ile ortaklıklar

Oxford Üniversitesi (University of Oxford) Eğitim Bölümü

Öğrenci kabul koşulları, GRE ya da GMAT veya benzeri bir sınav istenmemektedir. Not ortalaması 3.60/4.00 olmalıdır. En az lisans mezunu olmak gerekmektedir. Referans mektupları ve transkriptin ibraz edilmesi gereklidir. İki görüşmeci ile genellikle Skype üzerinden gerçekleştirilen bir mülakat vardır. Görüşmede araştırma önerisi, kariyer planları ve neden araştırma grubunda yer almak istendiği üzerinde durulmaktadır. Yayın beklenmemektedir. Anadili İngilizce olmayan öğrencilerden İngilizce başarılarını gösteren bir sınav puanı istenmektedir. Hangi sınavların kabul edildiği ve puanlar sitede yer almaktadır. IELTS'den 7.5/9.0 puan (her bir bölüm en az 7.0 olmak şartıyla) ve TOEFL IBT'den 110/120 (en az dinleme 22, okuma 24, konuşma 25 ve yazma 24 olmak koşuluyla) puan beklenmektedir. Giriş için yoğun rekabet yaşandığı ve güçlü bir eğitim altyapısına sahip olunması gerektiği belirtilmiştir. Son olarak, öğrenciler doktora programlarına başvururken araştırma önerilerini sunmaları gerekmektedir.

Tam zamanlı ya da yarı zamanlı öğrenci olunabilmektedir. Okul fiyatı tam zamanlı ve Birleşik Krallık ya da AB vatandaşı olan öğrenciler için yıllık £10421, diğer öğrenciler için yıllık £19791'dir. Program süresi üç-dört yıldır. Eğitim departmanında 80 doktora öğrencisi vardır (Şubat 2017 itibarıyla). Öğrenciler 40 farklı ülkeden gelmekte ve çeşitli burslarla desteklenmektedir.

İlk yılında tüm doktora öğrencileri stajyer araştırma öğrencisi sayılmaktadır. Bir nevi deneme, hazırlık sürecindedirler. Yüksek lisans diplomasına sahip olmayanların bu yıl araştırma metotları ve araştırma becerileriyle ilgili dersler alınması gerekmektedir. Yılın en önemli dersi, araştırma eğitimi semineridir. Burada öğrenciler araştırma önerilerini, fikirlerini, yaptıklarını paylaşarak arkadaşlarından dönüt, düzeltme, tavsiyeler almaktadır. Yanı sıra danışmanla tez literatürü ve araştırma deseni hazırlanır. Çeşitli seminer ve toplantılarda yaptıklarını sunma fırsatı bulurlar. Öğrenciler dilerse bölümlere bağlı olan araştırma gruplarından birine katılabilir ve aktif olarak çalışabilir. İlk yıl beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı yılsonunda bir görüşmeyle değerlendirilecektir.

İlk yıl eğitiminde öğrencilerin tamamlaması istenen görevler sitede belirtilmiştir. Buna göre 'master' eğitimi olmayanlar 'master' döneminde verilen eğitim felsefesi ve araştırma yöntemleri derslerini almak zorundadırlar. Bunlarla birlikte düzenli olarak araştırma eğitimi seminerine katılmaları gerekmektedir. Bu dersler esnasında nicel araştırmadan bir, nitel araştırmadan iki ve araştırma semineri dersinde teziyle alakalı iki yazılı ödev istenmektedir. Ödevlere verilen puanlar resmi olarak transkripte işlenmeyecektir. Araştırma ve akademik yazma becerileri değerlendirilecektir. Öğrenciler eksik hissedersen başka araştırma dersleri ya da seminerler de alabilirler.

Bölümdeki araştırmalar üç ana tema etrafında şekillenmektedir. Bu temaların altında farklı araştırma grupları vardır. Temalar; dil, biliş ve gelişim, ekonomi, politika ve toplum ile bilgi, pedagoji ve desendir.

Oxford'da dikkat çeken eğitim aktivitelerinden biri seminerlerdir. Araştırmacıların çalışmalarını diğer meslektaşlarına sunmaları çok yaygındır. Örneğin Şubat 2017'de eğitimle ilgili 30 seminer düzenleneceğine yer verilmiştir. Kimi günler üç-dört seminer verilmektedir. Ne gibi konulara çalışıldığına örnek teşkil etmesi açısından bazı seminer başlıkları aşağıda verilmiştir.

- Nitel veri toplamada doğrusal olmayan, duruma özgü yöntemler
- Psikometrik ölçeklerden ve sosyal medyadan edinilen veriler ile etnografik veriler ışığında öğrencilerin okuldaki sosyal ilişkilerini ve ortak deneyimlerini inceleme
- Eğitim ve yeni muhafazakarlık: Sosyal refah, milli karakter ve İngiliz değerleri
- Uluslararası PIRLS anketinden İngilizce öğretmenlerine dersler
- Uygulamalar/deney bittikten sonra veli eğitiminin etkisi sürüyor mu?
- Matematik dersinde ve matematik hakkında konuşma: Dört uluslararası çalışmadan dersler

Oxford internet sitesinde öğrenci görüşleri başlığı altında lisansüstü eğitim alan öğrencilerle yapılan görüşme videolarına ulaşılabilir. Öğrencilere neden Oxford'u ve eğitim alanını seçtikleri, başarılı olmak için hangi becerilere sahip olunması gerektiği, bölümlerini tavsiye etme nedenleri gibi bazı sorular sorulmuştur. Altı doktora öğrencisinin cevaplarına yer verilmiştir. Öğrenci cevaplarından yola çıkarak eğitim bölümünün birbirine bağlı, öğretim üyelerinin sıcak ve anlayışlı, tüm personelin destekleyici olduğu, kaynak ve öğretim üyesi sayısı açısından zengin bir çeşitlilik bulunduğu, canlı akademik tartışmalar yaşandığı, kendi kendini yönetme, sorumluluk, girişimcilik, bağımsız iş yapabilme, zaman yönetimi, kritik düşünme, yaratıcılık, meraklı ve açık fikirli olma becerilerinin önemli ve ön planda olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Cambridge Üniversitesi (University of Cambridge)

Cambridge Üniversitesi'nde eğitim alanında doktora öğrencisi olabilmek için Birleşik Krallık'taki üniversitelerde onur derecesine denk gelen bir derece ile mezun olma şartı vardır. Örneğin, Türkiye'den başvuracaklar için 'master' diploması olanların 3.50/4.00 lisans ortalamasına, 'master' diploması olmayanların 3.80/4.00 lisans not ortalamasına sahip olması gerekmektedir. Yalnızca akademik koşullar değil bölüme uygun olmak, deneyim, referans, bir danışmanın çalışmaya istekli olması ve kontenjan da önemlidir. Anadili İngilizce olmayan ya da İngilizce eğitim veren bir kurumdan mezun olmayanlar İngilizce düzeylerini gösteren bir sınav sonucuna sahip olmak zorundadır. IELTS'den her bir dil becerisi en az 7.0 olmak üzere toplamda 7.5/9.0; TOEFL IBT'den ise her bir dil becerisinden en az 25 olmak üzere toplamda 110/120 puan istenmektedir.

Öğrenim süresi tam zamanlı öğrenciler için üç, yarı zamanlı öğrenciler için beş yıldır. Doktora eğitim tutarı Avrupa Birliği vatandaşlarına yıllık £7857, Avrupa Birliği dışından geleceklere ise yıllık £21189 olarak belirlenmiştir. Eğitim fakültesinde 40 farklı ülkeden 200'ü aşkın doktora öğrencisi vardır.

Doktoranın ilk yılı araştırma yöntemleri eğitimi ve araştırma önerisini hazırlamayla geçecektir ayrıca bir sözlü sınava girilecektir. Sözlü sınavdan geçenler resmi olarak doktora öğrencisi olabilecektir. İkinci yıl alan çalışması yapılacak ve veri toplama başlanacaktır. Üçüncü yıl veri analizi, tezin tamamlanması ve sunumu yapılacaktır.

Tüm doktora öğrencileri akademik personelin de dâhil olduğu akademik gruplardan birinin üyesidir. Bu gruplar ilgi alanlarına göre araştırmalar yaparlar. Yıl boyu öğrencilere öğretim üyeleri tarafından doktora seminerler serisi altında "workshop" ve seminerler verilir. İlaveten, öğretim elemanlarının verdiği ve herkese açık dersler, konferanslar ve seminerler de mevcuttur. Her yıl araştırma öğrencileri tarafından iki gün süren 'Kaleidoscope Konferansı' organize edilir. Dünyanın çeşitli yerlerinden araştırmacılar çalışmalarını sunmaları, tartışmaları ve iletişim kurulması için davet edilirler.

Öğrencilerin yer alacakları araştırma grupları; eğitim, eşitlik ve gelişme, eğitimde liderlik, politika, değerlendirme ve değişim, pedagoji, dil, güzel sanatlar ve kültür, fen, teknoloji ve matematik eğitimi, psikoloji ve eğitimidir.

Doktora öğrencileri ilk yılki araştırma eğitiminin yanı sıra Sosyal Bilimler Araştırma Metotları Merkezi'nde ihtiyaç duydukları dersleri alabilirler. Dersler üç modül halinde sunulmuştur. Çekirdek modül, açık erişim modülü ve ileri düzey modül. Çekirdek modül araştırma dersleri üzerine yoğunlaşmış ve sosyal bilimler alanlarında çalışan araştırmacılara yöneliktir. Açık erişim modülü genellikle belirli bir disiplin için açılan diğer alanlardan da sınırlı sayıda doktora öğrencisi kabul eden bir modüldür. İleri düzeyde ise genellikle yaz aylarında iki-üç gün süren ve ileri düzey metotlar içeren dersler verilir. Her başlıkta nitel ve nicel metotlara dayalı farklı dersler yer almaktadır.

Ayrıca, öğrenciler Araştırmacı Geliştirme Programındaki seminer ve 'workshop'lara da katılabilirler. Sosyal Bilimler Araştırma Metotları Merkezi araştırma üzerinde dururken Araştırmacı Geliştirme Programı yazma becerileri, etkili lisans danışmanlığı, araştırmanın doğruluğu ve yetenek analizi gibi konulara odaklanır.

Doktoranın temel amacı orijinal bir araştırma ortaya koymaktır. Derecenin alınması bu araştırmaya yani teze ve sözlü savunmadaki performansa bağlıdır. Başarılı bir doktora tezi öğrenme konusunda anlamlı bir katkı sunmalıdır. Örneğin, yeni bir bilgi keşfetmek, önceden kurulmamış bir bağ kurmak, yeni bir teori geliştirmek, eski teorilere yeni katkılar sunmak. Bunları yaparken daha önceki çalışmalardan faydalanılacak, açık, net bir biçimde yazılacak ve 80.000 kelime geçilmeyecektir. Danışmanlar, öğrencilerle doktora eğitimi boyunca düzenli olarak görüşmek zorundadır. Öğrencilere fikirlerini netleştirme, çalışmanın hangi standartlara uygun olması gerektiği, bilgi ve kaynaklara yönlendirme, fırsatlardan haberdar etme konularında rehberlik eder, araştırmayla ilgili dönütler verir.

İngiltere’de Doktora Yapan Öğrencilerden Edinilen Bulgular

Görüşmelerden edinilen bulgular aşağıda sekiz tema altında sunulmuştur.

Alanlaşma

Katılımcı cevaplarına göre İngiltere’de doktora eğitimi veren öğretim üyelerinin spesifik bir alanda uzmanlaştıkları anlaşılmaktadır. Genel anlamda eğitim doktorası ya da eğitim bilimleri adı altında bir ana bilim dalı anlayışı olmakla birlikte bu ana bilim dalının altında özelleşmeler mevcuttur.

“Burada neredeyse hiç bir doktora alanı spesifik değil. Örneğin, benim branşım eğitim psikolojisi olmasına rağmen “PhD in Education” yazıyor. Tezimde eğitim psikolojisi çalışıyorum. Aynı şey eğitim programları için de geçerli.” K1

“Burada ana bilim dalının altında uzmanlaşmış hocalar var. Benim danışmanlarımdan ikisi de eğitim anabilim dalında. Ama biri matematik eğitiminde uzman, diğeri ise eğitimde teknoloji kullanımında uzman.” K4

Öğrenci kabul süreci

İngiltere’de doktora kabulü alabilmenin en önemli iki şartı birlikte çalışılacak bir öğretim üyesi bulmak ve uygun bir araştırma önerisi hazırlamaktır. Bu şartlar sağlandığında bazı üniversiteler mülakat da talep edebilmektedir.

“Kabul alma sürecinin en önemli faktörü düzgün bir “research proposal” yazmaktır. “Proposal” yazan kişi eğer alanında birebir ilgili bir hoca varsa transkript, diploma, CV, “personal statement”, referanslar vs. ile beraber araştırma önerisini hocaya mail atıyor. Hoca beğenirse, tamam seninle çalışabiliriz derse ve öğrencinin de notları da okulun şartlarını karşılıyorsa kabul almak oldukça kolaylaşır. Hoca, ben bu öğrenci ile çalışırım dedikten sonra okulun reddetme ihtimali azdır.” K2

“İki hocayla yüz yüze mülakata girdim. Önce bilgi ile başlayıp okuduğum makaleler, sevdiğim araştırmacılar soruldu. Daha sonra da tez önerime yönelik sorular geldi.” K4

Dersler ve öğretim programı

İki ülke doktora programlarındaki en önemli farklılıklardan biri İngiltere’de ders alma zorunluluğunun olmamasıdır. Türkiye’de en az bir buçuk yıl ders dönemi geçirilirken İngiltere’deki öğrenciler tezlerini yazmaya başlamaktadır.

“Genelde İngiltere’de doktora ders aşaması yok. Hemen teze başlanıyor. İlk bir buçuk yıl tezinin başlangıç kısımları ile uğraşıp “plot study” yapıp, “progression panel” ya da “upgrade” denilen tez önerisi sunma işine giriyor, onaylanırsa kalan sürede alan çalışmanı yapıp tezi bitirmeye koyuluyorsun. Üç yılda bitirenler var bu nedenle ama eli yavaş olanlar dört yılda bitiriyor.” K1

“Benimle birlikte aynı okulda ama farklı bölümlerde doktora yapan arkadaşarımdan da gördüğüm kadarıyla okul çapında genelde ders alma zorunluluğu pek yok. Diğer üniversitelerde farklı bölümlerde doktora yapan arkadaşarımdan da bildiğim kadarıyla ülke çapında doktora ders alma zorunluluğu pek yaygın değil.” K2

“Doktorada hiçbir şekilde ders yok. Doktoranın sonuna kadar herhangi bir not almıyorsunuz.” K3

Ders dönemi ya da mecburi ders alma zorunluluğu yoktur ancak öğrenciler araştırma seminerlerine ya da derslerine yönlendirilebilmektedir. Üniversitelerin web sitelerinden elde edilen verilerde de belirtildiği üzere lisansüstü düzeyde eğitim alan öğrenciler için çok sayıda seminer mevcuttur. Bu seminerlerin ana odağı araştırma yöntemleri ve istatistiktir.

“Bizim üniversite ve bazı üniversiteler PhD öğrencilerine bazı research derslerini almayı zorunlu kılıyor.” K1

“Doktora öğrencilerinden genel olarak tezinde yardımcı olması için seçmeli araştırma metotları dersleri alması istenir. Bu derslerin sayısı ve hangi derslerin alınacağı öğrenci doktora başladıktan sonra genellikle danışman hocalarla birlikte yapılan ilk toplantıda öğrencinin de fikri sorularak belirlenir. Bana dört araştırma dersi almamın faydalı olacağı söylendi.” K2

“Doktorada ders yok. Sadece seminerler oluyor. Araştırmalarımızı nasıl yapacağımıza ilişkin. Ayrıca okulun ayrı bir bölümü var sadece “graduate” öğrencileri için seminerler düzenliyor. İsteğimize göre bu seminerlere diğer bölümlerden öğrencilerle katılabiliyoruz.” K3

“İngiltere’deki doktora programlarında ders alımı genellikle olmuyor. Onun yerine araştırmacı direkt araştırmasına başlıyor ve doktora süreci boyunca, tezinin tamamlanabilmesi için gerekli olacak şeyleri kendisi öğreniyor. İhtiyacı olan dersleri de zorunlu olmayacak şekilde alabiliyor.” K5

Derslerin işleniş, felsefesi ve değerlendirme

İngiltere’de dersler dönem boyunca süren, formal bir yapıda işlenmemektedir. Seminer anlayışıyla üç-dört günlükten altı-yedi haftalığa kadar değişen sürelerde yaklaşık birer saat olarak yapılmaktadır. Öğrenci sunumlarına pek yer verilmediği belirtilmiştir. Teorik kısım öğretim üyeleri tarafından anlatıldıktan sonra öğrenciler gruplara ayrılarak uygulama yapmaktadır. Uygulamalar, derste anlatılanların öğrencinin tezinde nasıl kullanılabileceğine yönelik yazılı bir çalışma hazırlama şeklindedir. Değerlendirmeler de bunun üzerinde yapılır. Not verme ya da devam zorunluluğu yoktur. Ayrıca, yıllık olarak öğrencilerle toplanıp o yıl hangi etkinliklerde bulunduğu ve akademik durumu tartışılır. Katılımcılardan biri bu tür seminerlerden çok da fayda alamadığını belirtmiştir.

Araştırmacının hangi araştırma paradigmasını benimsediğini çalışmalarında yansıtması istenir. Felsefe üzerinde çok durulur. Özellikle bilgi felsefesi ve varlık felsefesini öğrencilerin kavraması beklenir. Öğretim üyelerinin de kendi benimsedikleri felsefeler vardır. Öğrencilerin alacakları ders ya da seminerler tezinde çalışacağı yönetime ve felsefesine uygun olmalıdır.

İlk yılın sonunda Türkiye’deki yeterlik sınavına karşılık gelmemekle birlikte benzer özellikler taşıyan “upgrade” isimli bir sınav yapılmaktadır. Sınav bazı üniversitelerde sözlü, yazılı olarak gerçekleştirilirken bazen otomatikman öğrenciler geçmiş kabul edilmektedir.

“Araştırma derslerinde ve bu sırada daha çok işin felsefesine yöneliyorlar. Bence Türkiye ile en büyük fark burada ortaya çıkıyor. Çünkü Türkiye’de daha çok “methodology” ye odaklanırken buradakiler “epistemology” ve “ontology” üzerinde daha çok durup “methodology” ona göre şekillendiriyor ve araştırmacının dünya görüşünün çok önemli olduğunu bilerek, araştırmacının kendini hangi paradigmanda gördüğü ve bunun araştırmayı nasıl etkileyeceği konusuna takmış durumdadır. Çünkü PhD’ye tamamen araştırma yapmanın felsefesini öğrenme süreci olarak bakıyorlar ve çok da haklılar. Genel olarak PhD demek burası için tamamen “research” demek.” K1

“Derslerin işleniş şekilleri, sömestrlr vs. farklı üç dönem var yani dönemler biraz kısa sürüyor. 10 hafta kadar. Dersleri genelde her haftaya ikişer üçer saat yaymaktansa arka arkaya üç tam gün yapıp öğrencilerden “assignment” yazmaları bekleniyor. Değerlendirme bu şekilde yapılıyor.” K1

“Araştırma dersleri genelde altı-yedi haftalık ve bir-iki saat süren dersler. Hoca hazırladığı slayt üzerinden anlatır genelde dersleri. Öğrencilere sunum falan yaptırmıyorlardı. Sorusu olan ders sonunda sorularını soruyordu ve ders bitiyordu. Ayrıca bir saatlik de uygulama dersi gibi bir ders vardı. Bu ders uygulamalı olduğu için sınıf üç-dört gruba bölünüyordu ve her grup yaklaşık sekiz-on kişiden oluşuyordu. Bu hafta öğrendiklerinizi tezinizde nasıl kullanabilirsiniz diye pratiğe yönelik bir ders ama ben pek bu uygulama derslerine pek katılmadım.” K2

“İlk dönem sonunda danışman hocam derste öğrendiklerimi tezimde nasıl uygulayabileceğime dair iki-üç sayfalık bir yazı yazmamı istemişti.” K2

“Her araştırma dersinin ilk haftasında dersin içeriği, hangi haftaki dersi hangi hoca tarafından anlatılacağı, dersten başarılı olarak geçmek için neler yapılması gerektiğini vs. anlatan bir “handout” öğrencilere dağıtılıyordu, “online” sisteme de birkaç hafta önceden yükleniyordu. Ayrıca dersin slaytı ve “handout” da “online” sisteme dersten önce yükleniyordu. Uygulama dersleri değil ama asıl dersin video kaydı da sisteme yükleniyordu. Tezime ilgili önemli ders eğer başka bir işle çakışırsa dersi sonradan videodan izliyordum.” K2

“Burada seminerleri geçmek için herhangi bir ödev ya da grade almıyoruz. Hocalar sadece seminerlere katılımımızı takip ediyorlar. Yıllık APR toplantılarında ne gibi faaliyetlere katıldığımız sorgulanıyor. Ona göre hedefin gerisinde ya da istenen hedefte gibi değerlendirme veriliyor bize.” K3

“Türkiye’de kitaptan teori üzerine ders işleyip teorik sınavlara girdim. Burada ders konuların kritiği ile ilgili. Sürekli bir tartışma ortamı var. Hep fikir üretiyoruz. Hocaların yaklaşımı olarsa bir fark yok. Araştırma ve metod dersimiz vardı. O dersin dışında Türkiye’deki gibi konular üzerine tartışmalar vardı.” K4

Danışman-öğrenci ilişkileri

İngiltere’de çoğunlukla bir öğrenci iki danışmanla çalışmaktadır. Genel anlayış en az ayda bir kere danışman-öğrenci görüşmesi yapılması yönündedir. Danışman, teze, konuya, yapılacaklara fazla müdahil olmaz. Öğrencilerin tamamından danışmanlarının “bu senin tezin, sen karar ver” dedikleri

öğrenilmiştir. Danışmanın görevi konuyla ilgili kaynak ve etkinliklere yönlendirmek ve tartışmalar yapma yoluyla öğrencinin yeni bakış açıları kazanmasını sağlamaktır. Tezle ilgili inisiyatif büyük oranda öğrenciye aittir. Rehberlik işlevinin uygun bir şekilde yerine getirilmesi danışmanın ilgili olup olmadığıyla doğru orantılıdır. Kimi zaman öğrenci üzerinde çok fazla sorumluluk hissedebilmektedir. Danışman da yardımcı olmuyorsa süreç zora girebilmektedir.

“Tez süresince ayda bir tez danışmanın ile buluşup neler yaptığını ve bir sonraki ay neler yapacağını bir saat boyunca tartışıyorsun. Tez danışmanın seni yönlendirmekten başka hiçbir şeye karışmıyor, en ufak bir kararsızlıkta bile bu senin tezin diyor. Yani çoğunlukla burada PhD yalnız çalışmak demek. Doktora bitiminde de jüri önünde savunma yapıp mezun oluyorsun. K1

“Ders vs. olmaması nedeniyle doktora öğrencisinin burada bir konuda uzmanlaşabilmesi için dolayısıyla TR’ye oranla çok daha fazla çaba sarf etmesi gerekiyor. Eğer danışman hoca da ilgisizse, işlerinin yoğunluğu nedeniyle öğrenciyle görüşmeler uzun aralıklarla ya da çok kısa sürelerle yapılıyorsa öğrencinin işi daha zor. Aslında zaten İngiltere’de danışmanın teze katkısının oldukça az olduğu da çoğunluğun ortak görüşü. Danışmanlar öğrenciye bu senin çalışman, dolayısıyla asıl kararları sen vermelisin diyerek önemli kararlarda topu hep öğrenciye atarlar ve genel fikirler vererek senin beyin fırtınası yaparak karar vermen gerekir diyorlar.” K2

“Supervisorlarımla en az ayda bir kere görüşme zorunluluğum var. E-posta ya da telefonla olmuyor. Okul doktora öğrencileri için 12 ay boyunca açık o sebeple her daim bu okuduğum şehirde yaşama zorunluluğum var. Altı ayda bir TMC adında okulla ya da “supervisor”larımla ilgili sorunlarımı aktarmam için bölümdeki diğer iki hocanın katıldığı özel bir toplantım oluyor. Bu toplantıya bölüm sekreteri de katılıyor. Gerekli notları almak sıkıntılarımı çözmek için. Ayrıca yılda bir APR diye bir toplantım var. Bu toplantı sırasında bölümden iki hoca son altı aydaki faaliyetlerimi değerlendiriyor. Bölüm sekreteri de gerekli notları almak için katılıyor. Ancak “supervisor”larım bu toplantıya katılmıyor. Ayrıca her doktora öğrencisinin iki danışmanı var.” K3

Öğrencilerin kazanması istenen beceriler

İngiltere doktora programlarında öğrencilerden istenen iki temel beceri vardır. Birincisi bir araştırmacının problem durumu yazmadan veri analizine kadar tüm basamaklarını doğru bir şekilde uygulayabilme ikincisi de bunu bağımsız bir şekilde kendi başına yapabilmektir.

“İlk önce araştırma nasıl yapılmalıdır, araştırma soruları neye göre belirlenir, literatür nasıl taranır, yapacağım araştırmayı literatürdeki çalışmalara nasıl ilişkilendirebilirim, araştırma sorularına göre bir çalışma nasıl tasarlanır, tasarım aşamasında nelere dikkat edilmelidir, data nasıl toplanır, data toplarken neler dikkate alınmalıdır, toplanan data nasıl analiz edilmelidir ve niye belirtilen yöntemle analiz edilmelidir, elde edilen data neyi ifade etmektedir, literatürle ilişkisi nedir, bulgulardan nasıl öneriler yapılabilir. Bunlar dikkate alınarak tespit edilen konu, metodoloji, “data collection” ve analizi en ince ayrıntısını dikkate alarak yapmış mı? Tabi öncelikle araştırmacının özgün bir konu

hakkında olması gerekliliği önemli ve bu konuda hakkında araştırma süreçlerinin uygulanabilirliği de önemli. Kısaca öğrenci bir araştırma yapılırken yapılması gereken her şeyi yapabildi mi, karşılaşılan problemleri uygun yöntemlerle düzeltebildi mi ve araştırma sorularını uygun olarak yanıtlayabildi mi önemli olan bu. Veya daha kısaca bir araştırmayı kendi başına yapabilecek becerileri kazanmış mı? K5

Tez dönemi ve tezin özellikleri

İngiltere’de doktora tezlerinde literatüre ve kullanılan teoriye çok önem verilmektedir. Orijinal bir konu üzerinde çalışılması tezin uyması gereken kistaslardandır. Ayrıca bölümlerin uzunluğuyla ilgili de sınırlamalar mevcuttur. Gereksiz bilgileri doldurmak yerine özetlenmiş, sentezlenmiş bilgi istenmektedir. Yapılması gereken ilk iş literatür taramasının ardından teorik çerçeveyi oluşturmaktır. Bu kısım güçlü hale gelene kadar yöneme geçilmemektedir. Her bölümün ardından danışmanların fikirleri, dönütleri alınır.

Katılımcılar doktora boyunca ders zorunluluğu olmadığı ve tezde de birincil sorumluluk kendilerinde olduğu için bazen motivasyon kaybı yaşayabilmektedir. Devam zorunluluğu olmaması okulla bağ kurmayı gerektirmediği için evde ya da başka bir ortamda çalışmalarını sürdürebilmektedirler. Bu durum kimi zaman süre uzatımına ya da odaklanma problemlerine yol açmaktadır.

“İngiltere’de literatür taramasına ve teoriye çok önem veriliyor. Bu konuda hazır olmadan danışmanımız “case studies” yazmaya başlamamıza izin vermiyor. Tezler “literature review”, “theoretical framework”, “methodology”, ve “case studies”den oluşuyor. Genellikle ikiden fazla teori üzerinde çalışmamız isteniyor. İngiltere’de sadece tezime odaklanıyorum. İhtiyaçlarına göre gerekli seminerlere katılıyorum. Bu da ödevler hazırlamakla zaman kaybetmemi engelliyor. Ancak bazen bu derslere odaklanmamı zorluyor. Çünkü bazen bir ay okula hiç uğramadığım oluyor. Tüm günümü evde ders çalışarak ya da kütüphanede geçiriyorum.” K3

“Tez sunumuna bölümden bir hoca ve başka bir üniversiteden tezinle alakalı bir hoca katılıyor. Danışmanlarımin bu sırada bir etkisi olmuyor.” K3

“Hocalarla görüşme, hocanın yoğunluğuna göre değişir ama aylık en az bir defa görüşme olması gereklidir. Genelde öğrenci yapacağı çalışmayı farklı bölümlere ayırır ve her bölüm için ön çalışma yapar ve yaptığı çalışma hakkında hocasını bilgilendirir. Hocası da öneri ve yönlendirmelerde bulunur ve bir sonraki görüşmeye kadar neyi araştırması gerektiğini belirtir. Tez yazımı aşamasında da öğrenci tezinin bölümlerini yazar “supervisor” da yazılan şeylere yönelik “feedback” verir. Bu “feedback”lar öğrenciye doktora çalışmasının nasıl yapılması gerektiği hakkında bilgi ve beceri sağlar. Ben bunu kendim için rahatlıkla söyleyebilirim. Hocanın “feedback”leri sayesinde bir araştırmanın nasıl yapılması ve nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda çok kazanımım oldu.” K5

“Doktora çalışması “self-study” şeklinde olduğu için kendin çalışıp kendin öğrendiğin için faydalıydı ama bazen motivasyon eksikliği olabiliyor ve çoğu zaman öğrencilerde ders çalışmama veya kendini motive edememe gibi sıkıntılarla karşılaşabiliyorlar. Bu da bazı öğrencinin doktorasını uzatmasına bile neden olabiliyor.” K5

Diğer farklar

Katılımcılar yukarıda belirlenen başlıkların dışında fiziki koşullar, öğretim üyelerinin donanımı ve iş doyumları ile akademik yazma becerisi açısından Türkiye ve İngiltere arasında farklar olduğunu belirtmişlerdir. K2’ye göre fiziki koşullar açısından Türkiye’deki üniversiteler daha iyi durumdadır. Kampüsler ve binalar daha yenidir ancak araştırmaya ayrılan bütçe açısından İngiltere’yi daha başarılı görür.

“İngiltere’de üçüncü yılım ve bu süre çerçevesinde pek çok şehir ve üniversite kampüsü gördüm. Türkiye’nin de en az yarısını gezdim ve yine gittiğim şehirlerin çoğundaki üniversiteleri de ziyaret ettim. Bizdeki üniversitelerin kampüsleri, binaları ile karşılaştırınca genel itibariyle Türkiye’dekilerin daha yeni ve iyi olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. ABD’de de ‘master’ yapıp ya da dil kursu alıp da sonra İngiltere’ye gelen arkadaşlar da ABD ile karşılaştırınca yine İngiltere’deki üniversitelerin fiziki olarak geride olduğunu söylerler. Ama araştırmalar için önemli bütçeler ayırırlar.” K2

İngiltere’de öğretim üyesi maaşları düşük olarak tanımlanmaktadır. 2018 yılı itibariyle yıllık ortalama gelirler; araştırma görevlileri için £27673, doktor öğretim üyeleri (“assistant professor”) için £43428, doçentler (“associate professor”) için £51033 ve profesörler için £61771 olarak belirtilmiştir.¹ Özellikle genç akademisyenler ücret konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Hatta bu nedenle greve gidildiği de olmaktadır. Üniversitelerde farklı ülkelerden gelen öğretim üyesi sayısı oldukça fazladır. Öğretim üyeleri genel olarak donanımlı ve üretkendirler. Üniversiteler araştırmaları maddi anlamda desteklemektedir. Bu nedenle araştırma yapmak daha kolaydır.

“Türkiye’deki hocaları kesinlikle küçümsemek gibi olmasın ama buradaki hocalar gerçekten bir şeyler başarmak, üretmek için fazlasıyla çabalıyorlar. Çok sağlam bir iş ahlakları olduğu kanaatindeyim. Profesör olduktan sonra da emekli olana kadar bir şeyler ortaya koyma adına tüm gayreti gösteriyorlar. Üniversiteler de hocaları fazlasıyla destekliyor. Araştırma yapacakları zaman maddi destek sağlama yanında gereken izni fazlasıyla veriyor. Bizdeki hocalar kadar çok fazla ders yükleri olmuyor. Belli bir çalışma yılından sonra bir ya da iki dönemlik araştırma için ücretli izin hakları var. Mesela benim ilk danışmanım şu an “sabbatical leave” yani araştırma iznine ayrıldı ve bu zamana kadar zaman darlığından dolayı yazamadığım makaleleri yazıyorum, projelere katılıyorum diyordu.” K2

“Üniversitelerdeki “international” hoca sayısı oldukça fazla. Hatta bazı bölümlerde İngiliz hocalar azınlıkta. İngiliz hocalar sanırım özellikle burada akademisyenlerin maaşlarının düşük

¹<https://www.indeed.com/q-Associate-Professor-jobs.html>

olması nedeniyle farklı ülkelere gidiyorlar. Zaten her sene başta genç akademisyenler olmak üzere birkaç kez greve gidiyorlar. Bu hafta da İngiltere çapında iki günlük greve gidildi. Üst düzey hocalarla genç hocalar arasında ciddi adaletsizlik var. Ancak ücretler çok yüksek olmamasına rağmen diğer ülke akademisyenlerinin İngiliz üniversitelerine ilgisi oldukça fazla ve bu da rekabeti, çalışma gayretini daha fazla artırıyor diye düşünüyorum.” K2

İngiltere’de en çok üzerinde durulan şey araştırma becerilerinin geliştirilmesi olduğu için burada eğitim alan öğrenciler akademik yayın anlamında kendilerini iyi seviyede görmektedir. Bir akademik yazının nasıl yazılacağı, hangi bilgileri içereceği, başlıkların nasıl oluşturulacağı, en önemlisi yöntem kısmı lisanüstü eğitimde her bir öğrenciye kazandırılan bilgilerdendir.

“Maalesef Türkiye’deki pek çok üniversitenin mezunu mezun olduğunda bırakın bir akademik makale yazabilmeyi dilekçe bile yazmayı hâlâ beceremiyor. Oysaki İngiltere’de ‘master’ yapan ama o zamana kadar kendi ülkesinde hiç makale vs. yazmamış bir öğrenci sadece bir sene içinde iyi bir şekilde akademik yayının nasıl olması, yazılması gerektiğini öğreniyor. “Pre-sessional” eğitimine başladığında 500 kelimelik makaleyi nasıl yazacağını kara kara düşünen bir kişi ilk dönem 2000-3000 kelimelik, ikinci dönem ise 5000 kelimelik, kelime sayısı zamanla artan makaleleri çok da zorlanmadan yazabiliyor ve 15.000 kelimelik tez yazımına geldiklerinde özgüven artıyor. ‘Master’ sonuna doğru Türk arkadaşların çoğu da aynı şekilde makale yazmayı biz burada öğrendik, Türkiye’de gerçekten akademik yazma, araştırma konusunda bize hiçbir şey öğretmemişler diyor. Kaldı ki lisansı burada yapıp bu eğitimi genç yaşta alan birisi akademik araştırma, yayın yapma açısından çok daha donanımlı oluyor ve bu da akademik yayınların sayısını, kalitesini arttırıyor.” K2

TARTIŞMA ve SONUÇ

İngiltere’deki üniversiteler ile ilgili ilk göze çarpan özelliklerden biri web sitelerinin çok ayrıntılı veri içeriyor olmasıdır. Doktora eğitiminin başından sonuna kadar neler olacağı adım adım anlatılmıştır. Türkiye’deki üniversitelerin web siteleri nispeten daha yüzeysel bilgiler içermektedir ve daha az dikkat çekicidir.

İngiltere’de doktora başvuru süreci Türkiye’den farklıdır. Öğrenciler başvurudan önce doktora tezinde ne çalışacaklarına karar vermiş olmalı ve belirlenen kriterlere uygun bir tez önerisi hazırlamalıdır. Öğrenci kabulü büyük ölçüde bu tez önerisine ve birlikte çalışılacak danışmanla iletişim kurarak onun onayının alınmasına bağlıdır. Uluslararası öğrenciler için ayrıca dil becerisi de gereklidir. Bazı üniversiteler mülakat yaparken bazıları tercih etmemektedir. Türkiye’de ise YÖK’ün belirlediği standart sınavlardan alınan puanlar ile mülakat ya da bilim sınavları yoluyla öğrenci seçilmektedir. İngiltere’deki tez önerisi hazırlatma sistemi Türkiye’de de faydalı olabilir. Öğrencinin motive ve hazır bir biçimde doktora başvurduğu, ne yapmak istediğinin açık olduğu anlaşılır. Önerinin yazılı biçimde sunulması şart değildir. Mülakatlarda bilgi soruları ya da kişiden kişiye değişen sorular yerine yalnızca öğrencinin ne üzerine araştırma yapmak istediği yoklanabilir.

İngiltere’deki gibi danışmanların onayının alınarak doktora başlanmasının Türkiye için uygun bir yol olmadığı düşünülmektedir. Zira öğretim üyesi sayısı İngiltere’ye göre çok azdır ve öğretim üyeleri üzerinde orantısız yığılmalar olabilir. Türkiye’de alanlar net bir biçimde belli olmadığından çalışılmak istenilen konuya göre öğretim üyesi seçimi yapmak zordur. Bir başka nokta İngiltere’de eğitim paralıdır ve bir endüstri haline gelmiştir. Yurtdışından eğitime almaya giden öğrenci sayısı fazladır ve ciddi paralar ödenmektedir. Kendi vatandaşları da paralı eğitim almaktadır. Bu nedenle şartları sağlayan hemen hemen her öğrenci İngiltere’de doktora yapma imkânı bulabilir. Türkiye’de doktora eğitimi için bir ücret talep edilmemektedir. Doktora, genellikle akademisyen olacakların aldığı bir derecedir ve pek çok kişi istediği halde kabul sürecinde başarılı olamamaktadır.

Doktora derecesini alma süresi iki ülkede farklılık göstermektedir. İngiltere’de tam zamanlı doktora öğrencileri çoğunlukla üç yılda mezun olurken Türkiye’de bu süre asgari dört yıldır ancak genellikle dört yılı geçmektedir. Sürenin uzun olmasında Türkiye’de zorunlu ders dönemi olmasının payı vardır. Doktora öğrencileri tezleri hariç en az 30 krediyi tamamlayacak şekilde ders almalarıdır. İngiltere’de ders dönemi yoktur. Öğrencilere eksik oldukları konularda seminerler, kısa dersler verilebilmektedir ancak Türkiye’de anlaşılman manada devam zorunluluğu olan dersler yoktur. Danışman yönlendirmesiyle yeterli olunmayan konularda takviye alınabilir. Ders döneminin öğrenciye faydalı olduğu düşünüldüğünden bu konuda Türkiye’deki uygulama daha başarılı bulunmaktadır. Ders işleme anlayışı güncellenerek her ders uygulamalı ve somut ürünler ortaya konarak yürütüldüğü takdirde öğrenciyi okula bağlayan, iş birliği sağlayan ve bilgi edinilen bir dönemdir. İngiltere’de doktora yapan katılımcılardan biri ders dönemi olmadığından bazen boşlukta hissettiğini ve çalışmalarını aksatabildiğini dile getirmiştir. Ancak, çok sayıda ve pek çok farklı konuda seminerler verilmesi özellikle araştırma yöntemleri ve istatistikle ilgili öğrenciye opsiyonlar sunulması da İngiltere’nin avantajlı olduğu noktadır. Zorunlu olmasa dahi tüm öğrencilere açık olan seminerler öğrencilerin diledikleri konuda kendilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır.

Araştırma grupları oluşturularak proje tabanlı çalışılması İngiltere doktora programlarından örnek alınabilecek bir diğer özelliktir. Aynı konu alanlarına ilgi duyan araştırmacılar grup halinde nispeten uzun süreli projeler üzerinde çalışırlar. Araştırma gruplarının genç araştırmacıların tecrübe kazanması, iş birliği halinde çalışma, yayın sahibi olma gibi pek çok avantajı olduğu düşünülmektedir. Son zamanlarda Türkiye’de de proje çalışmaları artış göstermiştir. Kimi kamu kuruluşları ve üniversiteler proje destekleri vermektedir (TÜBİTAK, BAP gibi). Formal olarak araştırma grupları oluşturulmasa bile proje ekipleri aynı görevi üstlenmektedir. Eğitim alanındaki sorunlara odaklanma, makale düzeyinden daha geniş projeler üzerinde çalışma, her bir akademisyen ve doktora öğrencisinin bu gruplarda yer alabilmesi ve proje temelli çalışmaların artması hususunda araştırma grupları kurulması faydalı olabilir.

İngiltere’de ilk yılın sonunda “upgrade” isimli bir sınav vardır. Türkiye’deki yeterlik sınavına benzer bir uygulama olarak görülebilir. Kimi üniversitelerde öğrenciler yazılı-sözlü sınavlara tabi

KAYNAKLAR

tutulurken bazılarında sınavsız geçilebilmektedir. Öğrencinin bir yıl boyunca yaptığı çalışmalar değerlendirilir ve doktora eğitimine devam edip etmeyeceğine karar verilir. Türkiye’de aynı kararlar yeterlik sürecinde verilir.

İngiltere’deki danışman-öğrenci ilişkileri düzenli görüşme esasına dayalıdır. Ancak danışmanlar sadece rehber görevi üstlenmişlerdir ve teze çok müdahil olmazlar. Önemli kararlar, tezin ilerlemesi ve tüm uygulamalar öğrencinin sorumluluğundadır. İngiltere’de doktora yapan öğrencilerden bazıları bu durumdan memnunken kimileri danışmanın kendini fazla soyutladığını düşünmektedir. İngiltere’den edinilen bulgulara göre danışmanın nispeten pasif kaldığı algısı oluşmuştur. Katılımcılar, Türkiye’deki danışmanları daha etkin ve teze ilgili bulmakta bunun da bir avantaj olduğunu düşünmektedir.

İngiltere’de öğrencilerden araştırma yapabileme dışında beklenen en önemli beceri bağımsız çalışabilmedir. Bağımsız çalışmanın yanı sıra araştırma grupları şeklinde çalışıldığından takım üyesi olabilmek de önemlidir. İngiltere’de doktora yapan öğrencilere göre araştırmalara ayrılan bütçe, kaynak sayısı ve kaynaklara erişim, öğretim üyelerinin donanımı ve üretkenliği, akademik yazma becerisi açısından İngiltere; bazı fiziki koşullar ve akademisyen ücretleri bakımından ise Türkiye daha avantajlıdır. İki ülkenin ekonomik durumu, üniversitelerin ve doktora eğitiminin tarihi geçmişi incelendiğinde bu sonuç doğal karşılanabilir. Türkiye’de doktora programları İngiltere’ye göre çok yenidir. Henüz kendini bulma, sistemini oturtma çabasıdadır. Doktora mezunu kişilerin artmasına uğraşmaktadır. Doktora programlarının geleceği akademisyenlerin nasıl şekillendireceklerine bağlıdır. Gelişmemesi için de bir engel bulunmaktadır. Bunlarla birlikte Türkiye’deki eğitimin parasız olması öğrenciler açısından büyük avantajdır.

Karşılaştırma sonunda Türkiye için geliştirilebilecek öneriler;

1. Öğrenci seçiminde öğrencilerden tez önerisi yazmaları/planlamaları istenebilir.
2. Her dönem çok sayıda açılacak kısa dersler ya da seminerler ile öğrenciler, ihtiyaç duydukları dersleri istedikleri zaman ve tekrar tekrar alabilirler.
3. Araştırma grupları oluşturularak uzun süreli ve geniş kapsamlı projeler üzerinde çalışılabilir.
4. Araştırmacılar, farklı ülkelerin doktora programları ile Türkiye’deki programları karşılaştırarak önerilerde bulunulabilirler.

- Ağralıoğlu, N. (2013). Türkiye’de lisansüstü öğretim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(1), 1-9. doi: 10.5961/jhes.2013.053.
- Aydın, O. (2014, Mayıs). *Doktora eğitiminin bugünü ve geleceği*. Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Doktora Eğitimi Çalıştay’ında sunulan bildiri, İstanbul.
- Baskan, G. (2000). Yirmi birinci yüzyılda yükseköğretim vizyon ve eylem. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(2), 167-189.
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* 4(2), 177-187.
- Çapuk, S. (2014). *Türkiye ve ABD’de yürürlükte olan ‘eğitim programları ve öğretim’ alanındaki yüksek lisans ve doktora programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Doktora tezi). Retrieved from <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Ergün, M. (1985). *Karşılaştırmalı eğitim*. [e-kitap sürümü]. Retrieved from <http://www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf>
- Erkılıç, T. A. (2007). Öğretmen adaylarının lisansüstü eğitim istekliliklerini etkileyen etmenler (Eskişehir örneği). *Girne Amerikan University Journal of Social & Applied Sciences*. 3(5), 46-72.
- Köksalan, B., İter, İ., & Görmez, E. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve lisansüstü eğitim isteklilikleri üzerine bir çalışma (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 277-299.
- Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. (2016, 20 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 29690). Retrieved from <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160420-16.htm>
- Özmen, Z. M., & Güç, F. (2013). Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: Durum çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 214-219. doi: 10.5961/jhes.2013.079
- QS Top Universities. (2015). World university ranking. Retrieved from <http://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
- Times Higher Education (THE). (2016). World university ranking. Retrieved from <https://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2015/world-university-rankings#/sort/0/direction/asc>
- University of Cambridge. (2016). The faculty of education. Retrieved from <http://www.educ.cam.ac.uk/courses/graduate/doctoral/>
- University College London (UCL). (2016). Institute of education. Retrieved from <http://www.ucl.ac.uk/ioe/courses/graduate-research/education-mphil-phd>
- University of Oxford. (2016). Department of education. Retrieved from <http://www.education.ox.ac.uk/courses/d-phil/>
- Yıldırım, C., & Türkoğlu, A. (2018). Karşılaştırmalı eğitim yansımaları: On yıl sonra. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 31-45.